

излази
уторником
суботом
УРЕДИШТВО И АДМИНИ-
СТРАЦИЈА Његошева Бр. 27
— ХОТЕЛ „ИМПЕРИЈАЛ“ —
ЦЕТИЊЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОВОДИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ТЕЛЕФОН УРЕДИШТВА
БРОЈ 64
ПРЕТПЛАТА:
МЕСЕЧНО ЛН. 8.—
ПОЈЕДИНИ БРОЈ ЛН. 1.—

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

Млађи чекају... УСПЈЕСИ ОСОВИНСКИХ СНАГА Тужна свечаност на Мојковцу

Код већине нашег друштва већ је саврела мисао да треба пријети, најзад, са један конструкторним посао ради, дијелена тешких материјалих, социјалних и моралних рана, проуракованих безумно комунистичком побуном. Исто тако, осјећа се потреба за напреднијем нових путева и нових људи, који би тај тешки и одговорни посао пониијели на својим леђима. — Без тога, све наше жртве и страдања не би донијела много стварне користи.

Досадашње искуство јасно је показало, да народ убудуће не могу водити они, који за то вођство немају здравог смисла, воље, конструкторних способности и националног одушевљења. У очима народних маса ти њима слични људи изгубили су, у већини, повјерење и подршку. — Добар проценат омиладне, оне до тридесетих година, санијела је матица интернационалне струје. Тај дио омиладне, уколико је остао у животу и слободи, тешко се може искористити за какве националне и друштвене сврхе. Психолошки посматрано ово је, сасвим, пољубиво. Последње евангелије краха и моралне осуде — та ће омиладна остати по страни, као пасивни посматрач друштвеног живота, — бар за навјесно вријеме.

Међутим, помеђу старијих људи и овог дијела адалуте омиладне, имамо једну генерацију у зрелом животном раздобљу, између тридесетих и четрдесетих година, која би могла, а знала и хтјела да, уз подршку млађих националних снага, поведе народ бољим и сигурнијим путевима. Ова генерација, по себи живава и очетлива страдањима из прошлог ропства, посједовала је доста корисних особина и могла је, под нормалним приликама, да корисно послужи своје народу. Искрасла из здравог националног инстинкта у духу оветских традиција — та генерација показивала је пуно идејална у школи и љубави за будућу културно-просвјетну мисију у народу.

Нажалост, тек се ова генерација оспособила за стручне позиве, културна, социјална и национална стварања, пред њом се испријечило један недржави и назадни политички режим. Тај режим, за који се не може рећи ништа похвално, негетирало је биједило за читаву једну деценију. Млади људи, који нијесу хтјели огријешити своју свјест и издати исправне националне идеале, бацани су у позадњу заостављени и ограничавани искудљиво на неку нацеларијске дјелатности. Тако је свака њихова напредна акција, за ово вријеме, била онемогућена.

У таквој политичкој атмосфери, интелектуални радници из ове генерације немадоше могућности да на дјелу испробају своју вољу и стваралачке способности, нити да даду друштву онај позитивни принос који су могли и хтјели дати.

Давас, послје многих тешких искушења, дужни смо исправити грешке из прошлости. Међу тим грешкама стрчи и неправедна заостављеност ове генерације. Зато, ако смо искрено расположени,

Побједоносно напредовање у Египту

Жестоке борбе поново су се распале у зони Ел Аламејина. Јаки непријатељски напади са крвавим губицима потпуно су одбијени у сјеверном дијелу, гдје је борба нарочито жестока. На јужном сектору осовинске трупе су прилике противника и наредним нападима на знатна повлачења. Италијанско-њемачко ваздухопловство упорно је помагало копнене операције, бомбардујући у непосредној непријатељској позадини складишта материјала и концентрације моторних возила, изазивајући великих експлозија и жестоких пожара.

У многобројним авричним сукобима задано је британском ваздухопловству тешких ударца: у ова посљедња три дана оно је изгубило преко 30 авиона на том фронту.

Све трупе, које је енглеска команда пребацила из Палестине и других ближих предела, не могу да садрже постојано напредовање осовинских јединица, које непрестано имају иницијативу у својим рукама и намећу непријатељу тешка искушења.

Источни фронт

На јужном сектору источнога фронта немачке су јединице сломиле ове посљедње дане све нападе совјетских трупа и наставиле надраре према сричу Русије. Губици бољшевика у људству и материјалу досаду огромне цифре. Нарочито су били у почетку јаки совјетски напади сјеверно и сјеверозападно од Орјола, гдје је број заробљених непријатељских борних кола порастао на 390, а број оборених авиона у ваздушним двобојима само 10 јуна на 68. Исти дан Врховна њемачка команда саопштила је да су њемачке и савезничке трупе, уз помоћ успешног посредовања ваздухопловства, тукле са страховитим уницима непријатеља током нападачких операција западно од ријеке Дона извршених испуцавањима. Директна заповједана Бартомеја, стигло се на Дон јужно од ове вазоши на ширини од 250 км., те су освојени многи одлучивши положаји са оне стране ријеке. Ма овог фронта не могу се више никакве знатије непријатељске снаге још мање јачи одбијати.

Према до сада објављеним информацијама, током ових борби 88.668 њемачког, а разорено 1007 борних кола, заробљено 1688 топова као и неизмерне количине другог материјала и ватреног оружја сваке врсте. Истог вријемна оборено је 540 авиона. Количина плијена и заробљених пленских авиона (340 крмла) што су заробљени или уништена у зони код Орјола, нијесу урачуната у горње цифре.

На Волховском фронту, у жестокој борбама прса у прса, сломљени су совјетски локални напади подупрти Борним колима. Током ових акција уништено је 19 совјетских борних кола. Тешка артиљерија копнене војске гађала је постројења и објекте војнога значаја града Петрограда.

У Финском заливу, финске војне формације сломиле су за два дана један совјетски напад на острво Сомери. Овом успјеху су допринијеле јаке поморске снаге, које су расприле совјетске јединице и транспортне бродове, потопивши их добар дио и заробивши скоро све совјетске јединице које су учествовале у том потухвату.

Британски губици од 27 јуна до 9 јула

Како јавља Фирерова Врховна војна команда, између 27 јуна и 9 јула изгубило је британско ваздухопловство у борби око Енглеског Острва 223 авиона од којих су јединице немачке ратне морнарице обориле 27. У истом размаку времена, њемачка авиација изгубила је у борби против Велике Британије 54 апарата.

Совјетски губици у разним ваздушним сукобима

Прошле недеље, то јест између 28 јуна и 4 јула, изгубило је совјетско ваздухопловство 438 апарата, то јест просечно 52 апарата на дан. Ово доказује да њемачко ваздухопловство неосорно господари небом на источноме фронту.

Прошких дана обављена је на Мојковцу једна врло тужна свечаност. Извршен је пренос и сахрана посмртних остатака седам Пољана и то: Јован Мишинић, капетан, Петар и Митар Крговић, поручници, Милас Петрушић, пољски писар, Јанко Гашић, њемачки деловођа општине по селу, Владо Раденовић, наредник-војник, Никола Балтић, грађанско-војни чиновник, који су на зверски начин уморени од комуниста. Овим седам Пољана, седам претставника храбрих племена, видећи на вријеме какву несрећу спремају комунисти своје народу, побоше из Поља у децембру по највећој цици и хладној преко завијаних планина у правцу Саница на састанак и договор код Павла Буришића. Пошли су са одушевљењем, да се договоре са својим другом из рата, како да се супротставе безбожничкој најади крвожедне војне тласаоног чвртитина Милоша Петровића.

Али наредна су дана дошли да добу до свога оца. На томе светом путу у Барцама проказаше их издржљивост и храброст од зликовца банде Марка Секулића и Мила Петрунића. И послје неколико дана безбожнички суд ових зликовца осуди оне родољубе на најстрашније мукe и напослетку их све бацаше у злогласну „Ближковску Лећину“ код Коврена (дубока преко 20 метара) 27 децембра 1941.

По ослобођењу овог терена од партизанске губе пронађени су и ових дана извађени љешиви ових народних мученика. Заузимањем г. Милана Бандовића, агилног среског команданта, организован је пренос камионама њихових посмртних остатака са Коврена на Мојковца 13 пр. мјесеца.

Пред црквом у Павином Пољу и Шаховићима спровод је очекивала велика маса народа.

Одржани су кратки помени, пригодни говори и извршена је почасна палба националистичког батаљона. У недаљу послјеје подне био је немоћног сима изазор дочека овог спровода на Мојковцу. Плато Мојковца био је прекривен масом народа од неколико хиљада душа. Спровод је полако настукао са уташеним моторима, са великом крсташом на првом камиону и у том моменту аорило се тужно надицање и делекање за покојницима. Штатска и посадна чета одржавале су ред и поредак. Пошто се велика пљима жалости мало утишала, Милан Бандовић је одржао окупљеном народу дужу и убоједљиву ријеч о овим жртвама, разорној акцији и пакленим плановима комунизма. У понедијак око подне извршено је опјело и сахрана ових седам мученика на месту гдје ће се подићи мојковачки споменик. Сахрана је извршена по прописима војних сахрана и на један врло тужан и свечан начин. Прије подласка са покојницима се опростио јединим дивним говором г. Милутина Јељчић, бив. народни посланик, енвоирајући сјајне примјере чојства и јунштва из прошлости племена овога краја, који знадоше часно живјети и за свој се народ борити. Његова је ријеч уничила велики ефекат на присутне.

Пошто је код гробова извршен кратки помен, познати национални радник протојереј Ђељчић одржао је достојанствен говор над покојницима.

Потом је говорио заслужни просвјетни радник Јован Радовић, учитељ на Бијелом Пољу, па је извршена почасна палба. В. Т.

Наше електричне снаге

Нешто о књижевном и народном језику

Истицање проблема и могућности искористићавања природних снага наше покрајине, сада за вријеме рата, прије свега има за циљ да одржава у свјести наше јавности оно што би требало учинити и да потстаче мјеродавне да се заинтересују за постављена питања.

У погледу електричне освјетљења Црна Гора не стоји на завидном мјесту. Њене електричне центре, уколико их има, малог су капацитета, а за њихов погон не искористићу се оно чега наша покрајина има у изобилу: не искористићу се водене снаге.

Да наведемо важија електрична постројења.

На Цетињу је подигнута електрична централа и отпочела рад 1911 године. Она је у својини Општине цетињске. Погони се дизел мотором, а моћност у К. W. има 200. Струја јој је тросфазна. Напон у волтима је: генератив 2.100, мрежа високог напона 2.100, а мрежа ниског напона 190/110 У лирама по 1 kwh освјетлење кошта отприлике 21,04.

Општинска електрична централа у Подгорици, која је отпочела са радом 1927 године, погони се дизел-мотором, има моћност у К. W. 208, а струја јој је тросфазна са напонам у волтима: генератив 400/230 и мрежа ниског напона 380/230. Освјетљење по 1 kwh кошта отприлике 25,93 лире.

У Биљу постоји приватна електрична централа, чија моћност је 1913 год. погони се дизел-мотором, са моћношћу у К. W. 115, са тросфазном струјом, која има напон у волтима: генератив 250 и мрежа ниског напона 250. Освјетљење по 1 kwh кошта отприлике 11,15 лира.

Општинска електрична централа у Нишвиљу, која је отпочела са радом 1927 године, погони се дизел-мотором, са моћношћу у К. W. 90, са тросфазном струјом, која има напон у волтима: генератив 380/230 и мрежа ниског напона 380/230. Освјетљење по 1 kwh кошта отприлике 31,56 лире.

Општинска електрична централа у Колашину, која је почела да ради 1929 године, погони се локомотивом, са моћношћу у К. W. 68, са једносмјерном струјом, која има напон у волтима: генератив 440/220 и мрежу ниског напона 440/220. Освјетљење по 1 kwh кошта отприлике 28,93 лира.

Прије рата радило се на подизању електричних постројења у Улицују (општинска централа и централа за солану) и у Пљевљима.

У наведена постројења прије рата су била позната и она малог у сазијама: у Улицују Пловћен, болници у Пљевљима и индустрији маслиновог уља Браће Марш у Бару.

У Црној Гори електрична постројења су саздана на погону дизел-мотора. Као погонски материјал употребљава се нафта.

Пожељно је да цијела наша покрајина буде снабдијевана електричном енергијом, не само наше вароши, него и наша села. Црна Гора има и то природне могућности. Њене хидрауличне снаге су огромне. Само су прилике тежак, новчана средства оскудна, а помањкаше иницијативе потпуно. Употребљавање нафте као погонског материјала врло је скупо, а имено набављање, нарочито у данашње вријеме, веома је отежано економско-политичким и царинским мјерама, тако да се показује нерентабилно. Оно нарочито у крајевима гдје има прирних других погонских материјала, у првом реду оних чије добијање и искористићавање тражи минимум трошкова.

Таква је случај са нашом покрајином. Скоро све наше ријеке могле би се искористити у сврху електрификације земље. На њиховим слаповима, који дају велику погонску снагу, могле би се подићи хидроцентралне. Ријека Лим код Берања могла би дати до 2.500 до 10.000 к. с., а Бистрица исто тако. У бливини Плава на Бу-

ричком потоку могла би се подићи хидроцентрала која би давала 200 - 500 к. с. Што се тиче ријеке Зете, она би могла код Брањаних Грива дати отприлике од 300—1200 к. с., а код Ђељопаваљског слапа од 240—1000 к. с.

Значајно је указати на могућности које пружа ријека Тара. Још од раније постоји пројекат инжењера Дешковића, према коме би се, спровођењем ријеке Таре једним тунелом у ријеку Морчу, добио велики и јаки снаг, који би, давао око 90.000 к. енергије. Ријека Тара је на надморској висини од 950 метара, а ријека Морача на надморској висини од 300 метара, те би снаг падао са висине од 650 метара. Ова вода могла би се искористићвати не само у сврхе електрификације, него и у сврхе наводњавања земљишта и друге индустријске циљеве.

Ово што смо изнијели представља само могућности, а од њих до остварења постоји дуг и тежак пут. Наша земља нема индустрије, те се до њеног подизања и не би могло рачунати са искористићавањем хидрауличних снага у индустријске сврхе.

Наше хидрауличне снаге су још један доказ виема да, и поред тога што је природа према нашој покрајини махнски поступила кад јој је додијелила земљиште, Црна Гора не би била палисина ако би се рационално користиле њене могућности. Истина, њена природа је упуније на наслон и допуњавање са привредом и богатствима других наших крајева, али у тој сарадини она би, при пуном кориштењу својих снага, могла да даје вране противника.

Од 15. јануара до данас Црна Гора имала је укупно 360 бродова

Једна погорица је и ширини великојачке обале потопила сјевноамерички брод Ферманс-од-Амстердама. Најновији бродови (Амстердам) по припадности Вашингтона од средине јануара до данас изгубила 360 бродова.

Убијање у потиљак и пљачкање штрва

Отуђеност осјећаја комуниста толико је изражена да су њихове посљедице стварног живота зајемиле савјесног саопштења, којечност, својство, не постоји код њих. У своје морално дугуљу — мезалу никаквих граница. Убиства ише са исто толико хладнокрвности, како и накореним злочини. Изгуби потпуно спавале свјест.

Корист, пљачка жртва — као да је главица већег броја убиства која су извршили. За ову тврђу, као и да друге комунистичке недрјавља, о којима се говори са најтежим огорчењем, постоји велики број доказа. Нерационалистички војници прича у, да су приликом операција против комунистичких банде, које татовали назив убијања — који је пошеден, да овим злочинима што више материјално користе. Кажу, да су комунисти своје жртве, ведажу луце, оне који ишаву макар и ништа, одобравали ишаву злочивну рабату или су могли да не се одобравају, убијали у потиљак, како не би куршуш ошито одишло и веш, који су скидали са главе и обављали. Како ишави би обично потпуно комуниста, да предаду некога своје штебу овог или оног угледног селска, чиновника или пензионера. Успут, пустили би га да изврши своје редовне послове, а пошто у његов потиљак. Зтчим, скијају са њења све до голе коже и одијели.

Нису само односили све стари жртва, већ су на овај начин убијали, већ су пљачкали и естабилили вие убијене најважније личности, на које би вили извршили своје циљеве, из било којих разлога, ишаву можда бити одмах пренијети на терен који држе непријатељски.

У Загари, прије извесног времена, за вршење наших операција, комунисти су убили Бошка Божовића, сировачког радника из Подгорице. Његов љеш није могао бити одмадан пресеца. Дошави је вајер потпуно влад Комунисти се ишаву устелили да скину његово сировачко одијело, да оставе потпуно го љеш?

И, након оваквих пријера постављамо питање: шта виле оне који се држе по страну, које виле ишаву борбе против комунистичких злочина? Отуђеност су, алада, и њихова осјећаја и не лаже прорука крајевних људи и, да сада, ваших бродова.

Заједно са развојем културног живота, јавља се код једнога народа и богатство језика. Народи са ниском културом немају развијени рјечник и често им недостају ријечи и за оне појмове и предмете који их окружавају. Рјечник се не може ограничити само на оне ријечи које посједује, него се стално попуњава, било појавом нових проналасака којима се даје назив, било да се диобом једне целине сваки дио билажи новом ријечју.

У сваком народу постоји народни и књижевни језик. Народни језик развија се самостално и под утицајем књижевног језика, без икакве препреке и одређених правила, док је књижевни језик озаконен граматичким и синтактичким правилима. Па ипак, и у књижевном језику се осјећа слобода, што поједини књижевници самовољно стварају кованице, уноси архаизме и варваризме, да би јаче нагласило карактерне особине највесног краја. Тако код сваког књижевника можемо проучавају специјално његов језик. Поред тога, језик је најожег сталног развоја и разним културним утицајима. Тај језички развој креће се у два правца: у одвојеном формирању народног и књижевног језика. Отуда код многих народа, код којих је још формиран само народни језик, књижевни и народни језик се много разликују. Код нас је почетак развоја књижевног језика прерукао Вук Караџић и узео народни језик за књижевни. Али погрешно би било мишљење, као да не постоји разлика између нашег народног и књижевног језика, иако она није онолико наглазна као код других народа. Народни језик се да се укрупити у прозни књижевни језик, него иде пуно да се разликује. Не бисмо се сложили да мишљење да је Вук потпуно наопако. Она за језик, какав је препорука за књижевни језик крај нашега народа, потпуности испуњени све Вукове језичке прописе. Узиммо напр. Црну Гору, гдје свако племе има своје језичке специјално у своје дијалекте. Језички језици ишаву „чојек“ који нема овог називе: „чојек“ је језички пројект који у чему изјезице. (Српски језик) се до данас се вадржао стари поглас в. На пр. у ријечима „данас“, „сад“, „опаници“ итд., „а“ се чује отприлике као „а“, Код старијег свијета у околини Цетиња старијаша се други падеж мношине са „х“: „пољах“, „жепах“, „људих“. У неким крајевима завршава се прошати пријед са „о“: „дошо“, „пошо“, „чито“, а у другим са „а“: „наша“, „писа“.

Вук је српски књижевни језик конституисао већином из народних умовина, а народне умовини олет имају свој језик, који није исто што и говорни језик. У обрасцу књижевног језика, Вуковом преводу Новог завјета, на једном мјесту стоји да, кад су апостоли почели говорити разним језицима, неки од присутних закључили су: „[„Књижи“] су се вина“ (Цр. ап. 2,13). Глагол „накити“ узет је из народних pjesама „Накит се рујна „накитише вина“) и врло ријетко се чује у народном говору.

Слободни развој језика нарочито се огледа у тежњу за јасношћу и лакшом изговору. То важи нарочито за оне стране језика и за описне предмете. Нашевшом неколико таквих ријечи, да би се добила тачна слика колико народ бјежи од компликованих појмова и тешких изговора. Кад је у Црној Гори почела политичка борба, организовале су дечије странке: „Правна народна странка“ и „Клуб народне странке“. И један и други назив појмовно је био тежак за равиковање и дуг за изговор, па је народ увео само прве карактеристичне ријечи из оба назива, те једне назвао „праваша“ а друге „клубаша“, иако ни један ни други назив ни издржују народној оријентацији странка. Још је карактеристичнији случај са називима „Ђељаша“ и „зеленаша“, датим по боји

хартје на којој су једни и други обавили своје политичке прогласе.

Да би се брже изразило, наш чојек недостаје на нејасан начин скрати ријеч: „ја мним“ („Ја мним те је дочека лијено“, „Горски вилени“ ст. 163), или: „ја млим“, „ја мним“, мјесто: „ја мислим“, „меш“, „мјесто“, „мени се чини“. Но гнидје се народна самовоља не огледа колико у стварању метатеза. Сваку страну ријеч тешку за изговор, народ произноси онако као му је најлакше. Кад је ријеч аутомобил ушла у употребу, народ је тешико било са „д“ починати ријеч и он једноставно назвао „томобил“ или „тонобил“. У слободу налазимо и код народног песника: „Вилиндар“ мјесто „Хиландар“ („Бјел“ Вилиндар на сред Горе Сеете“), „Пањаршија“ („Пањаршију у крај Пећи равне“) мјесто „Патриријарија“, „венедички“ („О првене чојеке венедичке“) мјесто „венедијански“.

Кад су Црногорци добили нове системе пушка та „Венделов систем“, њима је било тешко изговарати и запамтити први ријеч и узели су другу, те пушку назвали: „система“. И лична имена страног поријекла народ изговара на свој начин. Наполеоновог брата „Мармона“, народ је просто назвао „Мрмоња“. Лична имена грчког поријекла која су код нас одомаћена прилагођена су нашој изговору: „Тодор је грчко име Теодорос“, „Белидор“ То је ишави особина само наших народа; него сви народи: „да српски: нашла духовна стремљена изражавају у језику као најкарактеристичној народној особини на свој начин. Ме татезом грчког личног имена „Јоанис“ дошло је наше „Јован“, њемачко „Јохан“, француско „Жан“, енглеско „Џон“, талијанско „Бовани“, руско „Јоан“ или „Иван“.

Страна каспалне 24 атлантиске војника

Комунална је, са својом крволочном тактиком, непријатељ принадама свих народа, свих оних која су пројехт родоубијаче, свих људи који воле: чојек! Да будете убијени, да се истичете сјету делом вањаша тила, дозвољено је само да и најважнијим постоје показате неодобрањена крволочна комуниста. Принадама ни вањаш или атлантиског народа ништа не може да нас заштити од крволочна, садизма, каспалне осми борбе до истребљења међународних целата који прилазе чојек заогрупују укусно одбијање ишави плашом, да му испод њихга мушки заруци, да и кад тога чак, ако претпостављају, да и кадта можемо постати противник, а не прилазе чојек комуниста. Ако ишави национално осјећања, да ишави приврени совијаша вие потврате, дозвољају је разлог да вапретку комунистичке целата или неодоује преку д'елове тјела.

У сусрету са 1944 прошле године комунистичке банде дошле 13 атлантиске војника. Већина од њих били су рањени, неки теже. Састао се одмах 24. револуционари суд. Филште, њих 24, осудило на савр Селдорна са се викако сласки. Сујан је вршени у школи, гдје су били атлантиски војнич. Гржежи су да им се да воде. Није ни дано. Објаснавају су уверава.

Не само што ишаву дали воде, него и хлба.

Исту вољу комунистички револуционари суд осудило је 150 вагледнички принаде на март.

Сујра да ишаву у, ваљале, 16 ваоруачки комуниста одвели су окупаторске војнике до дубоке вие и почело је крвава пљачка ишави изодвања. Комунисти су своје војске у њихова тјела. Само уверде. Многи од војника који још ишави ишави, на уверде су отгонарени својим националној родољуби. Комунисти су једне од њих вие жаскарари. Видели чојеке, режали шви. Склиди делове њихова тјела, а последице их све бацили у дубоку језу.

Трону језува март ишави је то, у ствари, мушени, кровајући се са својим извесно каспалне, 24 атлантиске војника.

О овом језином достају у Црпшињи говориласка са називања жезина, или ишави само једна реч: протестовају. А мушенијачки терор је грозан!

У пркос томе налазило се у окупаторској болници у Подгорици (Хотел) Нишвиљског ранијих осигурања са својим ишави што не ускраћује вода, већ даде и остало као другим рањеницима.

Не варајемо се, надујемо сјасени, странци да се не варајемо са нама. Крволочни комунистички целата ишаву јакну, спретику ишави организацији. Ишаву свој фашизам. Ишави треба да га естичемо.

ПЕТРОВДАНСКА СВЕЧАНОСТ

Као сваке Шако и ове године, иако год изувелико околностима, цетињски манастир прославио је усмону на Светога Духа дошавши чувара и свјештовног поглавара Црне Горе Петра I Светог, чије је шијело почува у манастирској цркви. Прејуче на Пејтровдан, Његово Нискокороревешенство Митрополити митрополско-триморски 1. Јованкић, пошле је службе боже уз садејство више свештеника, првредно је литију, која је

Петар I — Свети

прошла кроз град Цетиње по расвороду која смо ојавили у прошлог боду нашега листа. Многобројни цетињски Цетиња, у свечаном друћу, побожно је ишла за литијом, која је била јако подребна за окрвљење духа и шијела. Дослије сви Шетоба које смо првјерили кроз последњу годину дана.

Користићемо прилику да евоцирамо до својема на Петра I Светог, наобедићу воједине стилове из издања Историског друштва — Цетиње, као и цисеки штампач историјал цетињског манастира из рукописа Док. А. Јованкића.

МИТРОПОЛИТ ПЕТАР I — СВЕТИ

Биографски подаци о животу и раду Митрополита Петра I доста су оскудни, несређени, па и противуречни. Према њима Митрополит Петар рођен је у априлу 1747 г. на Његушићима од родитеља Марка и Абуше. Када му је било десет година назначено га је његов стриц Митрополит Сава себи за наследника и одмах га је дао на васпитање својем придворном калуђеру Данилу. Доцијне је Петар примио монашки чин и био рукоположен за архидјакона. Године 1762 Митрополит Василије повео је петнаест младина у Русију на школовање. Међу овима младина био је и архидјакон Петар. Кад је 10 марта 1766 год. Митрополит Василије умро у Петрограду, архидјакон Петар се морао вратити у Црну Гору, гдје га је Митрополит Сава рукоположио у чин свештеника и произвео за архимандрита. Петар је тада имао тек 19 година живота. Он је помагао у пословама својем стрицу Митрополиту Сави, који је већ био у дубокој старости и много бољешовног невиног помоћника Владуку Арсенија Плавенца. Године 1778 Митрополит Сава послао је архимандрита Петра и још неке главаре у Петроград ради народних послова, али су се отуда вратили без икаквог успеха.

Послије смрти Митрополита Саве, у децембру 1782, наслиједио га је Архимандрит Петар и преузео управу у име црногорског Владике Арсенија и Губернатора Радоњића. Кад је умро и Владика Арсенија 15 маја 1784 године, архимандрит Петар требао је био хиротонисан у чин Архиепископа.

У жељи да се хиротонише у Петрограду, пошао је у Беч код руског поглавника Кнеза Галицина, али му овај не хтеде дати путне исправе за Русију. Архимандрит Петар морао је тада дозволити аустријског двора поћи у Српско Карловице, гдје га Митрополит Мојсије Пугачи са још три Архиепископа свечано хиротонише 14 октобра 1784 године за Архиепископа.

Да би израдио помоћ за свој народ, Митрополит Петар се, по позиву Србина и руског генерала Симеона Зорића, упути у Русију. Али тамо је био у великој сили онај исти Потемкин, који је црногорског насласноство из 1778 године, с Петром на челу, рђаво примио, те и овога пута нареди да се Митрополит Петар прогна из Русије. Кад је царица Екатерина дознала за протјераност Митрополита Петра послала је свога ордањанс-официра, да га с пута поврати у Петроград. На позив насласника царицина Митрополит Петар је највише, да је благодаран царици и да ће вјечно остати вјеран и одан Русији, али да се неће у Петроград повратити, нити ће икад више у Русију доћи!

У времену дугогатораг одсуства Митрополита Петра наступили су велики догађаји и тешке несреће у обегађеној Црној Гори. Скадарски везир Бушатлија, кад је успио био да приуоче извјесне главаре и племена за себе, спремио се с војском да Црну Гору разори и уништи. Тако је Карамахмуд Бушатлија са својом војском ушао у Црну Гору и у јуну мјесцу 1785 године продро до Цетиња, остављајући за собом пустош и рушевине. Кад је Цетиње похарао и спаљено, Млечки су га проуздицали, да се с војском поврати у Скадар преко Приморја.

Митрополит Петар I повратио се у Црну Гору тек у фебруару 1786 године. Црну Гору нашао је пражетну, позорну и празнику.

Скадарски везир спремао се, да савим покори Црну Гору и уништи њен теократски владавини. Нарочито је био огорчен на племена у Брлима, која су одрекла покорност и данак — кулук под уливом Митрополита Петра, за кога је рачунао, да ће пружити помоћ Брљанима. Али кад Митрополит није успио да одврати везира од намере, он је похитав са Црногорцима употребити иштински доградње битке до 10. јуна 1786 године у Мартинићима, гдје је Митрополит славно побједио Турке и приморач Бушатлију, да се објустовишасе и врати у Скадар.

Скадарски везир, послје пораза на Мартинићима, прикупи велику војску и, сад с намером да покори Црну Гору, ушао у септембру 1796 године преко Зете и Његушића с наодом да освет поведе на само Цетиње. Митрополит Петар I одлучно стави на чело своје одбрањене снаге и дочека Бушатлију на самом улазу у Црну Гору. Одлучна битка била је 22 септембра 1796 године на Крушим и Његушићима, гдје Црногорци до ноге потуку Турке.

По уништењу Млетачке Републике, Наполеон I уступио је новој Аустрији Далмацију и Боку. У тојци да се прошири на Приморје, Митрополит Петар I био је заузео Будву и околино Приморје, али је заузете крајеве морао, по налогу Русије, уступити аустријском генералу Матији Рукванин исте, 1797 године.

Но када су Аустријанци по мировном уговору у Пожуну, морали уступити Далмацију и Боку Французима, Митрополит Петар I сазове 15 фебруара 1806 године Скупштину, на којој се донесе одлука, да се Црногорци и Бокељи са оружјем у ручи одуру Французима. Удруженим снагама и уз помоћ руске флоте заузму шијелу Боку и успјешним ратовањем допру до самог Дубровника и опколе га. Но у томе дође до мира у Тиланту 26 јуна 1807 год. по коме Бока остане Французима. И опет, по ахтужу руског цара Александра I, Митрополит Петар се морао повући по други пут на Боке.

Митрополит Петар I у току цијелога свога живота и рада стално је настојавао, да се унутрашње стање у земљи уреди и консолидује.

Митрополит Петар I цијелог је живота водио борбу против доминације влост стања и стараше се свима силама, да народ уразуми и умири вавањена племена.

На народној скупштини у манастиру Стањевићима 18 октобра 1798 године прокламован је закон од 16 чланака, који је 17 августа 1803 године на скупштини на Цетињу допуњен са још 17 чланака, примљен и потврђен са називом „Законик“.

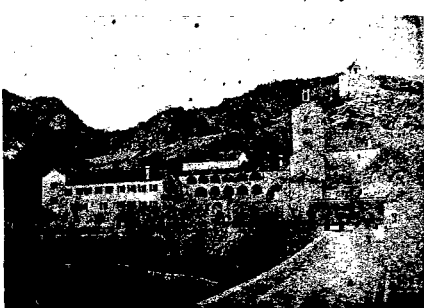
Митрополит Петар I управљао је судионом Црне Горе четрдесет и осам година. И поред свих тешкоћа и оскудница не само у материјалним средствима, већ и у људима, он је нарочито успио, да Црну Гору прошири, да је

у унутрашњем животу среди и једини и да је као државни и самостални цијелну упути путем консолидације и напретка.

Народ га је и за живота авао „светијом Владиком“, па га је Светијелешма-вјечно и послје његовог преселена у гробницу на Цетињу 18 октобра 1830 године. Ово својство му је признала Српска Црква, кад га је званичним актом 18 октобра 1834 године канонизирала и уврстила у ред Святијела Српске Православне Цркве.

МАНАСТИР ЦЕТИЊСКИ — ВАДУЖБИНА ИВАНА ЦРНОЈЕВИЋА

Данашњи манастир је подигнут на темељима двора Ивана Црнојевића, господара Црне Горе. Иван је, напосрешки Зету и Њабљак, пренио своју престолницу на град Обод код Ријеке Присвене 1482 г., а одатле на Цетиње 1485 г. На Цетињу је подигао себи двор при Орлову Кршу и манастир, посвећен Малој Госпоји, испод данашњег манастира на мјесту

званом Гипур и до корита ријеке Цетиње, која је у то доба текла од Бајица низ цетињске планине и уливала се у понор испод Гипура. Манастир је подигнут 1484 г., а 1485 г. Митрополита Василија пренесена је из Врањине на Цетиње, гдје је све до данас остала. Својом главарицом од 1484 г. Иван је пригори манастир Св. Госпође на Цетињу, могао да се на Цетињу, Ловћену и до српског Бела, да риболове на јадранској мору и солила на мору и кашт је био у црквама у Кому и Старом Скадарском Језеру.

Манастир Ивана Црнојевића служио је као уточиште гонених и овде су нашла заклона сви ускоци најближе из подличних крајева, који су ријешени на тешку борбу за слободу и вјеру. У манастиру је живјело велико брјестово. Наравно, била је да је у почетку 17 вјека, кад је 25 калуђера и 40 бака и испосника. Иванов манастир служио је као расадник Овања и буђења националне свјести. Данило је 1495 г. штампао црквене књиге Псалтир и Трехник, а кад је штампарија престала, калуђери су преписивали књиге. Зна се да је овдје написан минеј за април 1593 г. и један минеј 1608 г. за доба владике Рувина. Кад је овај Рувин завладао, нашао је у манастиру 42 књиге, које су биле махом рукописне. Године 1689 дошао је на Цетиње патријарх Арсеније III Чарнојевић у пратњи проигмана Василија из Добриловине и четири калуђера на Пели и послје четири дана вратили су се преко Луца у Нишкин, а проигману Василију је, по патријархову благослову, вршио исповијест и 1690 г. се јавља истим послом у Вишну. Исте 1689 г. дошао је овамо нишки владика Рувин, који је бјегао од велике бијезде и невоље.

При заузећу Новог од Турака 1687 год. Црногорци су помагали Млечкима. Митрополит Висарион се плашио да ће им се за то Турци светики. Зато позове млетачку посаду на Цетиње и Млечкии утврде манастир још више. Сулејман-паша скадарски напале на Цетиње у септембру 1692 г. и послје борбе око манастира млетачка посада у споразуму са пашом напусти манастир, а 28 септембра је Сулејман-паша у манастир. Млечкии су при отступану поставили у манастирском дворшћу јину и кад су Турци ушли унутра, она је експлодрала и побила много Турака, а највише ага и бегова.

И сам Сулејман-паша био је рањен. Ово рањивање Петар I нареди да се манастир до темеља раскопају. Данашњем цетињском манастиру поставио је темељ митрополит Данило Петровић-Његово. Године 1692, иаа

смрти митрополита Висариона, буде постављен за владика Сава Очичић. Да је тада дошав на Маина преко Ловћена на Цетиње и да се сгратеде виган, а друге године сгратеде кулу, није виђа и најпослије кланути у јуну Цетињског Поља. По свој прилици, Сава је имао намеру да ради на обнављању Ивановога манастира или на подизању цркве на другом мјесту, али га је у томе омела смрт. Данило, који је наслиједио Сава Очичића, човек необичне енергије и памети, увидио је важност Цетиња за одржавање слободу и овим крвештим крајевима, и 1701 г. не могући обновити Иванов манастир, подигне малу црквину при Орлову Кршу, гдје је био двор Ивана Црнојевића, који је порушен кад и његов манастир, и нови храм посветио је Малој Госпоји, као усмону на Иванов манастир. До тада су митрополити живјели, лећи у манастиру на Ловћену, а зими по највише у Белини Добрској. По цетињском летопису, Данило је 1701 г. подигао цркву у славу Вознесења на Ловћену. А кад је истребио земљу од потурица, онда 1704 г. повећа ову цркву и уз њу подигао манастирске куће. Том приликом узидо је у црквеном олтару камен са гробом Ивана Црнојевића и нагпис са гробом Иванове и дао га узидати на надна уласку у црквену припрату. Осим тога, да је пренијети са рушевине све камене, потребно за грабу цркве и манастира. Каптели са равним релефним фигурама на горњем манастирском докату, пренешени су са Ивановога манастира. Данило је тада подигао на темељима Ивановога двора манастирске куће са много ћелија за калуђере.

Данилов манастир је порушен 1714 г. Послије пораза Турака на Цараевом Лазу 1712 г. Турци су радили да се освете Црној Гори. Зато је везир Пугачи са сиљном војском напав Црну Гору, порушио многе цркве, дошао на Цетиње и раскопао Данилов манастир. Данило је успио да обнови цркву и манастир тек 1724 г. Те године је Данило сарадну кућу на Ловћену и Стањевићима и у Телини Добрској гурвао и уљанак.

Кад је Петар I пошао у Русију 1785 г. да тражи помоћ за Црну Гору, Махмуд-паша Бушатлија искористио одсуство владичиног, па напале на Црну Гору, прегали је и поплаи до Пољског мита, па је тада завадио црногорска племена међу собом и кад се повратио Петар I 1786 г. за читаву годину је, пошто је исправио манастир, ишао по народу, па мирно завањена племена и братства.

ИЗ ПРАВНЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Право прече купње

Међу ограничења која јавни поредак поставља власнику у распоређивању његовог спада и право прече купње, или — како се другаче зове — право пречуда.

Право прече купње власник неке непокретне ствари је обавезан да приликом продаје те ствари понуди извјештај о лицу да је о тој купњи по њеним постојећим би је продао другима. Ограничење за власника, право прече купње је овлашћено, погодивање за лица која се приликом продаје не смјују мишљити у погледу понуде. Оно је *ius cogens*, тј. постављено је јавним поретком, који бди над његовом пријомом, и не зависи од воље појединца. Оно је, за разлику од права откупа, стварно право: везано је за одређену ствар и дејује према третићим лицима.

Право прече купње је једно од ограничења уговора о купопродаји непокретности.

У наше правосно право — право прече купње ушло је из народних правних обичаја. Мишљење да је оно у наше право ушло под утицајем турског права, за врхуне ивицејевне турске владавине над нашим земљама, схватане које има својих заговараца, није оправдано, јер неча разлика државата да оне не може бити проишлаго изнет правног живота и наше правне свјести, што је право прече купње још један живот потекла на основу племенског и братственике организације, где би ово право могло добро добити из задовољној потреби одржања материјалног темеља те организације.

Црногорски Општи имовински законик, који се одликује детаљном разрадом сусједских права, посветио је неколико прописа и праву прече купње. У чл. 48 дата је одређење тога права, а у чл. 49 појоројане су редом групе његових корисника.

Општи имовински законик пољубује у погледу куповине непокретности ближику, и то не само по сродству него и по сусједству. Ко хоће да прода своју непокретност, не смје да је прода коме му је драго, већ мора претходно да савјестито извјештај лица и да им продају понуди по одређеној цијени. Ако те лица не купе ствар, онда њен власник може да је прода коме год хоће. Али он не смје да од лица погодивањим правом прече купње тражи вишу цијену него од лица која немају тога права. Прода ли ствар лицу које нема право прече купње по цијени њихој него она која је била понуђена лицу са правом прече купње, ово лице има право да побии уговор о купопродаји. Разумије се да лица са правом прече купње могу да побиију уговор о купопродаји ствари која им није била понуђена.

Право прече купње имају по Општем имовинском законуку ова лица:

- 1) братственици првих шест пасова,
- 2) селани међани,
- 3) селани немеђани,
- 4) другоселани међани и
- 5) остали племенци.

Као што се види, наш законик пољубује братственику и племенску организацију, па настоји да се свјетина над непокретности задржи у руској припадности те организације. У време црну законик се држи постављеног реда, руководећи се при томе критеријумом близане сродства и критеријумом сусједства. Под иначе истим условима, ближи сродници искућују даље. Ако у куповини конкуришу једнако блиски сродници, онда се ствар уступа онемо које је мађани, или, ако није међани, онемо ко даде вишу цијену. Критеријум сродства је гласни: братственици првих 6 пасова, селани (у које, вјероватно, спадају братственици ван првих 6 пасова), другоселани, племенци. Тим редом, уосталом, иде и развој племенске организације: на породице развија се братство, затим село (које може имати више братстава), најзад

више села праве племе. Критеријум сусједства, мађштва, је сусједније природе; он допуњује критеријум сродства; другијим речима, он одређује коме ће ствар припадати ако у њеној куповини конкуришу лица једнако сродна, под претпоставком реда означеног у законуку.

Право прече купње ограничава, дакле, власника да своју непокретност продаје лицима ван племенске организације без претходног пришта ближику, и циљ му је да се отежавањем усвојена других лица у посједовање својине над непокретностима сачува материјална основица породице, задрже, братства и племена, — једном речју: племенске организације.

Занимљиво је истићи да је срп. грађ. законик до свога новонарања од 1864 године усвајао право прече купње којим су погодивани сродници. Али касније, под утицајем модерног развоја и капиталистичких установа у земљи дошло се до вјеровања да треба олакшати промет над непокретностима. Зато је право прече купње на основа измјенљено. Срп. гр. з. законик није узео, у овом погледу, за циљ да подржава братственику или племенску организацију, већ му је циља да постигне промет непокретности и комасацију земљишта. Први циљ — промет непокретности — постигао је својоме корисника права прече купње (права „прекупа“) на двије групе. Други циљ — комасацију земљишта — тежи да постигне на тај начин што право прече купње даје само смјесничарима и сусједима (комшијама) Двије групе корисника права прече купње су смјесничари и суседи. Појам смјесничарства је широк: он обухвата не само сусједности него и задругаре, ортаке, мајке, дјецу и друге који су одијелим укупним земљиштем.

Види се дакле, да док Општи имовински законик тежи да свјетину над непокретности сачува за извјештај сродницима, док срп. грађ. законик тежи да јављајући право прече купње промет непокретности, групе непокретности и да их усредреди у првом реду под власт смјесничара или суседа.

Развојем друштва право прече купње, које у Црној Гори има чисто конзервативни карактер, изложено је промјенама и нема сумње да ће оно убудуће добити нове облике упоредо са преобријањима у социјалној структури.

Правник

Англосасне фантазије о посљератном свијету

Ови Англосаси су заиста чудни свијет. У другим временима обично су се сви дивили њиховој хладнокрвности у најтежим тренуцима, али данас имамо на располагању довољно елемената да бисмо исправили овакав суд, и да би са потпуном сигурношћу најјавили да се ради само о несавјестности. У овим данима, када су немачке и румунске трупе постиле заузеле Севастиопоља, када у Либији Енглези губе вавремено важне положаје, а румунске у огромном броју и изабиле ратног материјала, када је паз Тобрик, када се Јаланци искућују на територији Сједињених Држава и продиру до самога срца Кине; у овим данима, када англосаси конвоји један за другим одлази на вјечити починак у морским дубинама, када Аустралија дрхти у страшној грозници, а Индија се све више узбуђује, агаге ли чаме се бави један од најгласовитијих и најозбиљнијих енглеских листова „Опервер“? Он посвећује дубоку пажњу хитном проблему како ће се свијет систематизовати након свршетка рата! Тај мого музри лист стоји изравно на становишту да се безбједност свијета мора постићи стапачу четри велике силе: Сједињених Држава, Енглеске, Совјетске Русије

Натастрофални привредни губици бољшевичке Русије

Још никад се није догодило да је Русија претрпела тако страховите поразе као што су била посљедња два код Керча и Харкова, да се непријатељска пропаганда није одмах пожурила са ширеним вјести о огромним и бескрајним резервама ратног материјала, које леже ућ спремане, и за чију неизвјештајност на и вјештај претрпелих поразу не претстављају ништа или бар скоро ништа. У свакоме случају њихове будуће офанзиве и отпор никако не могу да зависе од таквих појединих поразу.

Као и увијек, тако и овај пут чула се таква пропагандистичка мувика, нарочито на американских извору, где лажи и измишљотине имају плодно тло, и одакле се безобразно шире. Међутим, силе Осовине су до сада већ толико дубоко ушле у совјетску територију, и приликом самог продорача дошле до посједу тако великих количина свакоразних докумената, да им је данас ситуација бољшевичке Русије, обимом на резерве које посједује, више него јасна, па још оваке американске тераче нагладују напросто смјешне.

Урвао у Харкову, којег је бољшевицима био индустријализовано пред свих могућих граница, и даје су огромна постројења за произвођање жељеза била повезана са институцијама високе техничке културе, добивене у најскорије статистике, које бацају свијетло на ту чињеницу. 1938 година добијало се из рудника европске Русије 26,000,000 тона рудаче највишег квалитета; али по маја 1942 година запосјели су совјетске трупе двије третице од рудника. Сам ујарински предјели заробити већи оми Донета Демидов, који је 16,000,000 тона жељеза, а који је и око 60% укупне квалитетне руских идиерских метала; тај метал је у великој мјери задовољан за метал за авионе.

Са совјетске стране тврдило се често да је бољшевицима успјело да демонтирају највећа постројења за производње жељеза и да их преселе у крајеве око Волге па чак и у далеке источне предјеле, који су се сматрају непролазним за непријатеља; али се зна да се извори угља налазе далеко од постројења, па према томе искрива велика компликација транспортне природе, која омета брзу производњу. Жељезом богати крајеви централне Русије запосједати су од стране совјетских трупа, или се налазе толико близу од операционе зоне, да

је њихово искоришћавање неспречно ометано, па према томе и знатно ограничено. Руде које су се вадиле јужно од Москве у близи Горковској, Тамбовској, Рјазанској, Келушкој и Орјонској области, и које су давале совјетској металургији годишње 1,400,000 тона жељеза, могу се сада практично преграти на рачуну. Такође и Керч је богат жељезним рудима, и тамо се њихово вађење вршило врло интензивно, будући да се руда тако као и на острву Елби налази на самој површини. 1938 година дао је Керч 850,000 тона жељеза, које ће количине са неважком организацијом само пораста и претстављати велики допринос силама Осовине.

Јужни Урал има тако много жељезних руда високог квалитета. Град Магнитогорск је управо чувен по својој рударској индустрији. Али, будући да он није располагао угљем, морао је да отпрема силовине чак у сибирски град Кузнецк, где су се преуваљивале у виским пећима. Ријечна пловидба је знатно олакшавала и чинила једини превоз жељезних минерала, али се увијек радило о томе да је жељезо отстојао од 2400 километара, што свакако није ситнина. Нагледа да се сада једно сидуришћко постројење организације и у Магнитогорску са угљем којим стиче из угљерских предјела Гарганде у централној руској Азији, али планови о тој организацији још су врло далеко од својега остварења. За сада Русија није у стању да себи осигура производњу већу од 7,500,000 тона жељеза, произведеног у централном и јужном Уралу, где се пећи леже дрвеним угљем, који долази из бескрајних шума, док пола милиона тона ваде из предјела Кузнецка, у западном Сибиру, где такође има рудника угља.

Осим тога се зна да Совјетски Савез имао ради на проналажењу нових и потпуно или што бољем искоришћавању да сада познатих налаза, а нарочито од када је сменена нада у добијање издрженог и брзог снабдијевања из Америке. Посљедњи преговори између Совјета и њихових угљу савезника, довели су до следећег закључка: да се Америка обавезује снабдијевати Совјетски Савез, само смањујући у истој мјери своје лферирације Енглеској. А Енглеска се свом снагом бори против таквог решења. Док се та трговица овјко натежу, Осовина напредује, смањујући још више рударско богатство Совјетског Савеза.

Јауљене британско-америчке пропаганде

Ваздухопловна и подморничка борба Осовине против непријатељског бродовља настава се неуморно са све бржим ритмом, док се у Лондону и Вашингтону настоји водити борба против свакидашњих губитака пропагандистичким аргументима, који су невјероватни и дјетинста. Једна вјест Државе и за Велику Британију тобоже стигла неки управо генјални мајстор противподморничке тактике, да би створено на располагање морнарици своје знање и искуство у погледу борбе против подморница. Ова нова појава у историји претбала била да ускоро смина брод потапања и Анталтику и у ширини северноамеричке обала. Према томе је пронађен спас од подморница, — коментаристе иронијично даде њемачки лист — преостaje с мо да се види хоће ли се подморнице Осовине од нега тако уплатити, како себи то уображавају Лондон и Вашингтон. Још увијек знатни брод потапања доказује управо супротно.

ЧИТАЈТЕ И ШИРИТЕ „ГЛАС ЦРНОГОРЦА“

потребе да се око њих трља глава, Када се Рувалде, Черчил, Сталин и Чанг Кај Шах буду нашли у истој јами, пронаћи ће се неки „модус вивенди“ који ће одговарати околностима,

Припремање народа на нова разочарења у Великој Британији

Англоска пропаганда почиње са обичним припремањем јавности на нови тежки пораз Маршала Тимошенка. Берлински листови обрађују пажњу на то ново мијењање лица, те истичу да је непријатељска пропаганда за посљедњих десет дана почела да пријегава најмјешинијим тврдњама, негирајући до посљедњег часа пад вароши Вороњежа. Березајтунг и Великишер Беобахтер доносе скорахне меланхолично признане Тајмса да је на источном фронту слоњена илузија о ослабљивању офанзивних могућности немачке војске.

Вјешти у Лондону потврђују да је енглеска војска одлучила да се дебата о губицима тонаже одржи у парламенту под заклучаним вратима. Одбијање објављивања бројки о досадашњим губицима изазвало је у народу велико незадовољство. Сматра се да је истина толико тешка, да је Черчил намајерава сакрити.

Један британски ваздухопловни маршал који се недавно вратио из Аустралије у Лондон предао је оставку. Њујоршки дописник листа Свенска Даге Бладет пише да британска стратегија изазива огорчене критике у круговима Американца. Дописник истиче поред тога да се ниво живота у Сједињеним Државама знатно снижао, јер је већина привредне активности апсорбована за ратне потребе. Многи предмети елементарне употребе потпуно су нестали са тржишта. Новинар пише даље да ће Американци још осјетити тежину рата већ ове зиме, јер ће им апсолутно недостајати многе предмете прве употребе, пошто се сировине потребне за њихово пронавођење бити потпуно употребљене за ратне потребе. У јужно америчким поморским круговима сматра се да ће, у случају да осовински подморници раде настави да бјесни у истоме ритму, англоске силе до краја текуће године имати губитак од 7 до 8 милиона регистарских тона. У вези са програмом поморске награде којега је објавио Рузвелт, истиче се да није у стању да се наоднаде такви губици ни у тонажи ни у товарима што су потопљени и што ће се још потопити.

Подводна борба у Атлантику

Један брод средње тонаже торпедован је у ширини обале Јужне Америке од стране једне осовинске подморнице. Ово је четврто потапање које сјевероамерички извори објављују од 10 овог месеца.

ДНБ сазнаје, да је једна немачка подморница потопила један трговачки брод средње тонаже и ширини северне обале Јужне Америке, чији је губитак Министарство морнарице Сједињених Држава признало, пошто су бродоцима потопљеног брода стигли у једну луку.

Један норвешки брод мале тонаже у служби Сједињених Америчких Држава потопљен је у Атлантику у ширини америчких обале.

Ово су појединачна потапања, које треба наодати немачким периодичним извештајима, од којих се сваки креће на више стотина тона потопљених трговачких непријатељског бродова.

Немачке подморнице у Атлантику и водама код афричке обале потопиле су 18 теретних непријатељских бродова од укупно 116.000 тона. Један брод од 7.000 тона оштећен је торпедима. Артиљеријском палбом потопљена су три теретна једрањка. Тако је подводно оружје у Атлантику, Артакчком и Средоземном мору потопило од 1 јула укупно 34 брода од свега 225.900 тона.

Египћани остујају

Италијански билтен од 12 јула доноси да осовинске јединице успешно нападају даље непријатеља, који постепено одступа са великим губицима. Оборено је 14 авиона.

ПОСЉЕДЊЕ ВЈЕСТИ СА РАЗНИХ БОЈИШТА

Уништење Тимошенкових армија

ВАНРЕДНИ ЊЕМАЧКИ БИЛТЕН ОД 13 ЈУЛА 1942 ГОД.

Фиререр Главни Стан јавља:

У предјелу југовадино од Росчева напада, започети другог јула, у успјешну помоћ ваздухопловства, довели су, послје слома система непријатељских положаја, до опкољавања и уништења више непријатељских пјешадијских и коњичких дивизија, те једне оклопне бригаде. У овој бици, која је трајала 11 дана, ухањено је 30.000 заробљеника, заробљено или раорено 218 борних кола, 591 топ, 1301 мигалак, као и велика количина другог оружја и материјала.

Борбе у Сјеверном Леденом Мору

У Сјеверном Леденом Мору разорена су два трговачка брода од укупно 13.000 тона, 1 контра-торпилер и један стражарски бродић. Ваздухопловство је потопило у заливу Кола један трговачки брод од 6.000 тона.

10 овог месеца немачки авиони и подморнице поново су нападе остатке уништеног сјевероамеричког конвоја у Сјеверном Леденом Мору. Конвој су још сазинавали само три брода са пратњом која се састојала од 3 контра-торпилера и 2 извиђачка брода. Са три трговачка брода исподљена су: 2 од стране подморница а трећи од авионских бомби.

Појединости о великој бици на острву Соморији

О побједоносној акцији на острву Соморији сазнају се ове појединости. Посљедњи подморнички крајерац у 8 јула завршила се ова битка сјајном физико-немачком побједом, јављају да су Сједињеним Државама и напад сједињених авиона и великом количином бродова који су доповили јуринске одреде. Интељивенцијом крајераца тврђавама тина Москва успјело је неким одредима да се искрцају у источној зони острва. Финско-немачке ваздухопловне формације нападе су искрцаје јединице и отвориле страну ватру против совјетске флоте, потопивши 17 бродова и оштетивши других 12. Остатак не погорених бродова видјевши немогућност успеха био је присиљен да се удаљи. Након тога су фински војнички уништили совјетске трупе, а немачка авиација потопила је и топовачку тина Москва, која је остала да донекле штити искрцаје одреде. Са совјетске стране било је употребљено много авиона од којих је више оборено.

Успјеси поморских јединица и авиона дуж обала Сјеверног Мора

Код обале Јужне Енглеске потопили су лаки немачки авиони у првим јуларним часовима једанаестог ов. мј. један трговачки брод од 3.000 тона, један стражарски брод, а оштетили један други трговачки пароброд средње тонаже који је био у саставу британског конвоја већ прије нападају од стране подморница. У Каналу Ла Маншу један немачки миноносац потопио је један британски торпилер извршивши налет на њега. У немачком заливу оборили су стражарски бродити и поморска артиљерија три британска борбена авиона која су настала да бомбардују луку постројења.

Египћани дјелимично признају своје губитке у поморској бици код Пантелерије

Британски авионарци објавио је да је у бици код Пантелерије изгубљена једна крастерија од 4.540 тона, те 4 енглеска и 1 пољски контра-торпилер.

Даљи успјеси на Источном фронту

Немачки билтен од 12 јула донеси са источног фронта да бриг одреди немачке војске прогоне непријатеља који се пуно брвином повлачи. У Ростову и у разним казакским лукама бомбардовања су необичном жестином сва постројења, а сјеверозападно од Вороњежа одбијени сви совјетски напади. У тим акцијама уништено је 63 совјетска борна кола. На волжском фронту непријатељ је, услед својих напада, претрпιο врло тежак губитака, 11 јула изгубио је 74 авиона.

Нови успјеси јапанске офанзиве на Даленом Истоку

Вјешти стижу са ченгијангшиког фронта да јула да су Јапанске силе побједиле у бици објавио на 12 јула у Лишу, споменик немачког фронту на 25 км. од тачке које се налази у ситуацији на источној страни провинције Чекијанг.

Јапанско ваздухопловство је извела нападе један кинески аеродром. Противнички ловци, који су покушали да спрече акцију бомбардера, морали су да издрже жешћу борбу. Јапанским бомбардерима ипак је успјело да баце више хиљада килограма бомби на постројења аеродрома и да га скоро униште.

Трупе јапанске царске владе које оперишу југоисточно од провинције Чекијанг запосиле су једну важну варош. Јапаници су даље завладали војном цестом и многобројним стратешким тачкама југоисточно од провинције Чекијанг.

Енглеска команда у Индији врши — према саопштењу радио-Делхи — обавезну регрутацију. Према Вазеловим пројектима треба да та регрутација пружи војсци 7 милиона војника, али је то сада свега регрутвано тек 700.000 Индијанаца, тј. једва 10%, од предвиђеног броја.

Потапање британских бродова

У ширини јужне обале Енглеске, немачки лаки авиони потопили су два британска контра-торпилера. У јужној зони Канала Са. Борба оштећен је један теретни брод.

Одлука египатског парламента

Египатски Парламент је на ванредном засједану претресао ситуацију потврдивши поново вјерност одлуку Египта да остане ван сукоба, иако се овај води на египатском терену.

Непоправљиви ударци непријатељском бродојаву

На путу за Мурманск су Британци и Американци до сада изгубили преко пола милиона тона трговачког бродојаву. 217.000 тона — као што је понављано — потопљено је између 2 и 6 јула.

Нови турски кабинет

Сарајогу је образовао нови турски кабинет, који је састављен од свих министара који су улазили у прошли кабинет осим министра пољопривреде и трговине. Сарајогу је себи задржао портфељ министра иностраних дјела.

КРАТКЕ ВЈЕСТИ

ИЗ ИНОСТРАНСТВА

— У Габрталтуру се догодила нова ваздушна несрећа. Јуче су ту авиона 4 америчка четворомоторна апарата. Приликом атеррања је на једном од њих дошло до експлозије муниције. Остали су морали да лета изнад аеродрома у очекивању да се утисе повар на четворомоторну.

— Према сјевероамеричким аспирацијом требала би јединствена команда над англо-америчким снагама бити поверена једном сјеверо-америчком генералу. Сада је британски поверава, те се тврди чак и да је Бијела Кућа већ одредила да Јоливантска команда преузме генерал Маршал, који се сада налази на челу Геруламшта Сједињених Држава.

— Један шведски брод, који је крестоу в Гетеборгу, био је нападнут од стране једног енглеског авиона, који је вазраје на њега обико неколико бомби, па је један почео да лети из авионске. Рањен је један члан екипа.

— Маршал фон Мангајм је појетно команду руско-америчке дивизије, која је учествовала у борбама код Севастопоља. Дла руско-амерички су одољели одредном жељезног крста.

— Еглетска и геологичка окупација Сирије добила све административни изглед. Против британских војних постројења извадени су многобројни лаки авиони. Један авионар муниције, бачен у ваздух, поред путовог уништења још је проузроковао и многобројне рањене и рањене.

— Власти Сједињених Држава су позвале аутомобилисте да употребљају своја колица само у случајевима крајње потребе, како ба се максимално смањила потрошња безазна.

— Једна совјетска подморница је потопила у шведским водама један шведски авионар. Један шведски територијални брод. Од 8 чланова посладе погинули су је четвратец.

— Лист „Свенска Дагбладет“ пише да активност совјетских подморница и торпедовање једног шведског брода претрпавалај, насиље над неутралношћу, те траже енергични протест шведске владе. Шведска влада не може да се задовољи платонским изјављавањем. Треба да шведског посланика претухри совјетске подморнице један год навије на њих.

— Сјевероамерички амбасадор у Сантијаго саопштио је значајно цилеанској влади да ће слабије бити издати шведским авионарима на 50%, услед испрепнатих губитака бродова — цистерна за петролеје.

— Успјед потапања двају бродова-цистерна за петролеје у луци Талинко од стране осовинских подморница обављено је ратно ствљења страха подморничког бомбардовања петролејског уређаја у луци. Забрањено је провету у луци петролејског зони.

— Енглеска влада је издала декрет који се размине угља, гаса, електрицитета и текућег горива од сада у Енглеској сматрае злочином.

— Један сјевероамерички теретни брод потопио је приликом сукоба са једним другим трговачким бродом у ширини алаатичке обале Сједињених Држава.

— Јављају значајно да су два шведска брода — Аргентина од 5300 тона и један други од 3600 тона — нашла на ивице у ширини јужне у Југовадице зоне од града Кристјансанда. Недостају два члана посладе са брода Аргентине.

— Између Шпаније и Независне Државе Хрватске закључан је у Вашингтону трајан уговор и споразум о плаћању. Потписивање су извршили шпански министар иностраних дјела Серапо Селера и хрватски министар иностраних дјела —